

Fülöp László

1941–2013

Ha azt mondjuk el Fülöp Lászlóról, hogy József Attila-díjas kritikus volt és egyetemi docensként ment nyugdíjba, hogy évtizedekig volt magyar szakos hallgatók bálványozott tanára, és Debrecen irodalmi életének, valamint az *Alföld* szerkesztőségének legnagyobb tudású, legokosabb embere, keveset mondtunk. Ha hozzátesszük, hogy harmad-negyedéves egyetemistaként olyan tanulmányok sorát publikálta az akkori legnívósabb folyóiratokban, amelyek fordulatot hoztak az 1960-as évek líraértésében, s megkerülhetetlenné váltak, hisz ezek után nem lehetett úgy írni Juhász Ferencről és Kassákról, Nagy Lászlóról és Pilinszkyről, mint annak előtte, akkor az is nyilvánvaló, hogy a mi nemzedékünkben, a 60-as években indultak közül ő volt a legnagyobb, szinte csodagyerek-jelenségként elkönyvelt tehetség.

Ámde hamar kiviláglott, hogy érzékenysége, sérülékenysége, igényessége akadályozni fogja a rangok, fokozatok szerinti előrejutásban. Kivételes érzéke volt az irodalomhoz, a körülötte megforduló emberek kiismeréséhez, a politikához, de hiányzott belőle a sikercentrikus, sőt az eredménycentrikus életvitel gyakorlatiassága. Ma is idézik és tanítják tudományos eredményeit, mindazt, amit Krúdy Gyuláról, Kaffka Margitról vagy Schöpflin Aladárról szóló könyveiben felismert és megfogalmazott, de a tudományos életben feljebb vezető lépcsőfokok megmászásához, a kritériumok teljesítéséhez nem volt kedve, de legalábbis türelme. Az 1945 utáni magyar líráról szóló, 750 lapos kisdoktorijának megvédése után az akkori tudományos élet vezető személyiségei ajánlották neki, hogy adja be kandidátusának, s ily módon negyvenévesen akár akadémikus is lehetett volna.

Az ő vezére azonban bensőből vezérelt, s tíz-húsz év elmúltával azokkal az irodalomelméleti irányzatokkal, amelyek őszintén spekulatív és minőségidegen módszerekkel arattak sikert, nehezen barátkozott meg. De nemcsak a naprakész, folyton új és új elméleteket preferáló tudományosság szemében mutatkozott konzervatívnak egy idő után, hanem bizonyos események (pl. a csehszlovákiai bevonulás 1968-ban) megkérdőjeleztek benne (mint a nagyvilág baloldali hangoltságú legkülönb szellemeiben is) korábban elfogadhatónak vélt alapelveket. Hiába bizonygattuk neki, hogy olyan szellemi élet részese volt (kritikusként, irodalompolitikusként – egy időben az Írószövetség kritikai szakosztályának vezetőségébe is beválasztották –, szerkesztőként), amely egyre inkább teret engedett nem szocialista, ellenzéki, a kisebbségi magyar irodalmakat felpártoló törekvéseknek, nem volt kedve ahhoz, hogy a középszerűek egyrészt-másrészt logikája szerint elfogadja a jogos elismeréseket. Menekült, előbb a szerkesztéstől, aztán a tanítástól, végül szinte mindenhonnan.

A család szerint, mely majdnem ötven évvel ezelőtt befogadta, segítette, szeretete mindvégig, végső soron istenfélő ember volt. Az örök dolgok világában, amint Arany János írja, „az értelem mér-ónja, Mint könnyű pehelyszál, fönnakad, fölleben”, s ily módon nemcsak jogunk, de lehetőségünk sincs arra, hogy egymást megítéljük. De ha vannak anonim keresztények, akkor Fülöp László ezek közé tar-

tozott. Az őt „leköröző”, folyton feljebb jutó barátokkal kapcsolatban nemhogy rosszindulatnak vagy irigységnek, de még fenntartásoknak sem volt benne nyoma. Sőt: jó darabig ő segítette és védte őket, ha egy időben politikai gyanúval éltek velük szemben.

Önzetlen volt és nem fogadta el sem a titulusok, sem az anyagi értékek szerinti hierarchiát. Olyan megértés és türelem volt benne mások gyarlóságai iránt, ami (meglepő módon) sosem nyájas jószívűségnek, sokkal inkább okosságának látszott. Ritka emelkedett személyiség volt: ha a kegyetlen sors meg is fosztotta daliás természetéről és szeladon eleganciától, azért a lélek nemessége és az intellektus lovagiasága mégis valamiféle álruhás, inkognitóját megőrző királyfivá tette. Nem érte be olcsó, feloldó életbölcsesekkel, a lét totális kilátástalansága és káosza éppoly bizonyos volt számára, mint az erkölcsi értékek kikezdehetlensége. Kevesen maradtak, akik őt szerették és értették, amennyire hagyta szeretni magát, és amennyire megérteni egyáltalán lehetséges volt. Nem tüntetett azzal, hogy a banális életélvezéstől elzárkózott volna (meccsnézés, kulináris gyönyörök), de ha egy elrévedő sóhaját nem végig, csak fele útján elkísérni képesek lettünk volna, talán visszajutni sem lett volna erőnk.

Búcsúzunk Tőled? Még ezt is feladatuk kapjuk? Hacsak nem a *Hamleth*-ből Horatio szavával: szép álmokat királyfi, nyugosson angyal éneklő sereg! Legyen békes nyugovásod a világmindenség ésszel felfogható és fel nem fogható végtelenében, ha már bátor és büszke lelked olykor iszonyodott az emberközösségektől. (Sosem olvastam a Tiedhez foghatóan beleérző elemzést Németh László regényéről, az *Iszony*ról.)

Drága barátunk! Köszönjük azt, amit megértettünk Belőled, de hálásak vagyunk azért is, ha megkíméltél olyasmiktól, amikkel Te tisztában voltál, azaz hálásak vagyunk azért is, amit soha nem értettünk meg Belőled. Utolsó éveidben így maradtál aztán látszólag, majdnem, egyedül, pedig fokozatosan mi maradtunk árván Tenélküled, amitől végig szenvedtünk, halálhíred óta pedig bizonyos már, hogy sosem fogunk kiheverni.

IMRE LÁSZLÓ

